

Lejla Slimani
**U vrtu
ljudoždera**

BOOKA.

Knjiga **099**

LEJLA SLIMANI
U VRTU LJUDOŽDERA

Naslov originala

LEÏLA SLIMANI

DANS LE JARDIN DE L'OGRE

Copyright © Éditions Gallimard, 2014.

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Kapetan Mišina 8

office@booka.in

www.booka.in

PREVOD S FRANCUSKOG

Vladimir D. Janković

LEKTURA

Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA

Jelena Petrović

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Monika Lang

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2019.

Tiraž 1500

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene saglasnosti izdavača.

U VRTU LJUDOŽDERA
LEJLA SLIMANI

Mojim roditeljima

Ne, nisam to ja. To neko
drugi pati.
Ja toliku patnju podnela ne bih.

ANA AHMATOVA
Rekvijem

Nije vrtoglavica isto što i strah od pada. To je glas ponora pod nama koji nas privlači i očarava, želelja da padnemo kojoj se, prestrašeni, opiremo. Imati vrtoglavicu znači biti pijan od sopstvene slabosti. Svesni smo, pritom, te slabosti, i ne bismo da joj pružamo otpor, već da joj se prepustimo. Opijamo se svojom vlastitom slabošću, želeli bismo da smo još slabiji, želeli bismo da se razbijemo u paramparčad nasred ulice, na očima, na svima, da padnemo na zemlju, i još niže od toga.

MILAN KUNDERA
Nepodnošljiva lakoća postojanja

Ima nedelju dana kako se ne dâ. Nedelju dana kako nije poklekla. Adel je bila dobra. Za četiri dana pretrčala je trideset dva kilometra. Išla je od Pigala do Šanzelizea, od muzeja Orsej do Bersija. Ujutro je trčala opustelim kejevima. Noću po Bulevaru Rošešuar i Trgu Kliši. Nije pila alkohol i rano je odlazila na spavanje.

Ali noćas je sanjala o tome, probudila se i nije mogla ponovo da zaspi. Vlažan san, san bez kraja, koji kao da je udahnuo topao vazduh u njeno telo. Adel sad ni na šta drugo ne može da misli. Diže se iz kreveta, pije vrlo jaku kafu u usnuloj kući. Stoji u kuhinji, cupka s noge na nogu. Onda popuši cigaretu. Pod tušem joj dođe da se cela izgrebe noktima, da se pokida, da se raspoluti. Uudara čelom o zid. Želi da je neko dohvati i razbije joj glavu o staklo. Čim zatvori oči, čuje zvuke, uzdahe, vrisku, udarce. Nagog muškarca koji dahće, ženu koja svršava. Jedina joj je želja da postane predmet koji se zatekao usred horde, i da je žderu, da je sisaju, celu da je gutaju. Da je štipaju za grudi, da joj grizu stomak. Želela bi da je lutka u ljudožderovom vrtu.

Nikoga nije probudila. Oblači se u mraku i ne oprašta se ni sa kim. Previše je nervozna da bi se ma kome nasmešila, da bi započela uobičajen jutarnji razgovor. Adel izlazi iz stana i hoda pustim ulicama. Silazi stepeništem u stanicu metroa Žil-Žofren, pognute glave, pripalo joj je muka. Ne peronu, miš joj pretrčava preko vrha čizme, i ona se trgne. U metrou, Adel se osvrće oko sebe. Posmatra je muškarac u skupom

odelu. Ima špicaste cipele, ne baš uglancane, i maljave šake. Ružan je. Mogao bi da posluži. Kao i student koji grli devojk u i ljubi je u vrat. Kao i pedesetogodišnjak koji stoji pored prozora i čita ne podižući pogled ka njoj.

Sa sedišta preko puta onog na kojem sedi uzima novine – jučerašnje su. Lista ih. Naslovi se mešaju, ona ne uspeva da se usredsredi. Ostavlja novine, dosta joj je. Ne može da ostane tu, ne. Srce joj lupa u grudima, ona ga stišava. Razvezuje šal, on joj sklizne niz znojav vrat, spušta ga na prazno sedište. Ustaje, raskopčava kaput. Ustala je, uhvatila se za ručku na vratima, noga joj podrhtava, Adel je spremna da iskoči.

Zaboravila je da ponese telefon. Ponovo seda, prazni torbu, ispada joj pudrijera, dohvati onda grudnjak u koji su se uplele slušalice. Šta će joj taj grudnjak, razmišlja. Nemoguće da je zaboravila telefon. Ako ga ipak jeste zaboravila, moraće da se vrati kući, da nađe nekakav izgovor, da izmisli nešto. Ali, ne, evo ga, tu je. Sve vreme je tu, samo ga ona nije videla. Adel pravi red u torbi. Ima utisak da je svi gledaju. Da joj se ceo vagon ruga što se tako uspaničila, što joj obrazi bukne. Otvara telefončić na preklop, pa se glasno nasmeje ugledavši prvo ime.

Adam.

Bilo kako bilo, od toga nema ništa.

Čim nešto poželiš, znači da popuštaš. Brana je provaljena. Što je sad obnavljati? Zbog toga život neće biti lepši. U ovom trenutku, ona razmišlja kao zavisnik od opijuma, kao kockar. Toliko je zadovoljna što je nekoliko dana uspešno odolevala iskušenju da je već zaboravila na opasnost. Ustaje, podiže lepljivu rezu, vrata se otvaraju.

Stanica Madlen.

Prolazi kroz masu koja napreduje kao talas da bi se ugorala u vagon. Adel traži izlaz. Bulevar Kapusin. Ona trči. *Samo da je on tu, samo da je tu.* Stiže do velikih robnih kuća, pada joj na pamet da odustane. Mogla bi ovde da sedne na metro, linija

9, i da ode pravo na posao, taman da stigne na redakcijski sastanak. Vrzma se oko ulaza u metro, pali cigaretu. Steže tašnu uz stomak. Prilazi joj grupa Romkinja. Kreću prema njoj, s maramama na glavama, u rukama drže prosjačke čanke. Adel ubrzava korak. Kreće Ulicom Lafajet, ali nije sva svoja, maši smer, pa se vraća unazad. Ulica Ble. Ukucava šifru i ulazi u zgradu, penje se uz stepenice sva pomamna i kuca na masivna vrata na drugom spratu.

– Adel... – Adam se smeši, očiju otečenih od sna. Go je.

– Ništa ne pričaj. – Adel skida kaput i baca se na njega. – Molim te.

– Mogla si da nazoveš... Nema ni osam sati...

Adel je već gola. Grize mu vrat, vuče ga za kosu. On joj se smeje, uzbuđen je već. Grubo je odgurne, opali joj šamar. Ona ga hvata za ud i gura ga u sebe. Stoji uza zid, oseća kako ulazi u nju. Teskoba je raspršena. Adel opet oseća svoja čula. Duša joj je lakša sad, duh joj se prazni. Stiska Adama za guzove, pripija se uz telo čoveka živih, žestokih, sve bržih pokreta. Pokušava da dostigne nešto, obuzima je paklena neka jarost.

– Jače, jače – počinje da viče.

Ona poznaje njegovo telo, i to joj smeta. Previše je jednostavno, previše mehanički. Iako iznenađen njenim dolaskom, Adam ne oseća nikakvo ushićenje. Njihovo spajanje nije ni dovoljno skaredno ni dovoljno nežno. Ona ga uzima za ruke, spušta ih sebi na dojke, pokušava da zaboravi da je to on. Zamurila je i zamišlja da je on uzima na silu.

A on je već gotov. Vilica mu se grči. Okreće je. Kao i svaki put, desnom rukom hvata Adelu za glavu, gura je ka patosu, levom rukom hvata je za bok. Zabija se u nju snažno, brundajući, svršavajući.

Sklon je Adam tome, da se zanese.

Adel se oblači i okreće mu leđa. Stidi se da je vidi голу.

– Kasnim na posao. Zvaću te.

– Kako hoćeš – uzvraća Adam.

Stoji naslonjen na kuhinjska vrata i puši cigaretu. Jednom rukom dodiruje prezervativ koji mu visi s vrha uda. Adel izbegava taj prizor.

– Ne mogu da nađem šal. Da ga nisi video? Sivi, od kašmira, mnogo ga volim.

– Potražiću ga. Daću ti ga idući put.

Adel se trudi da izgleda ravnodušno. Važno je da ne ostavi utisak osobe koju muči osećanje krivice. Prolazi kroz redakciju kao da se vraća s cigaret-pauze, osmehuje se kolegama i seda za svoj radni sto. Siril je pomolio glavu iz svog staklenog kaveza. Glas mu nadjačavaju tandrkanje tastatura, telefonski razgovori, kopir-mašine koje bljuju tekstove, razgovori oko aparata za kafu. Čovek urla.

– Adel, još malo pa će deset sati.

– Imala sam sastanak.

– Da, sastanak. Kasniš mi s dva teksta, boli me uvo za tvoje sastanke. Hoću to da mi predaš za dva sata.

– Stiže, stiže. Još malo pa sam završila. Posle ručka, može tako?

– Dosta je bilo više, Adel! Pa nećemo sve vreme ovde da dzedžimo čekajući tebe. Zaključujemo broj, majku mu!

I Siril se, mlatarajući rukama, skljoka na stolicu.

Adel uključuje računar, rukama zaklanja lice. Predstavu nema šta će napisati. Nije ni trebalo da se lati tog zadatka da napiše reportažu o socijalnim tenzijama u Tunisu. Pita se sad šta li ju je to bilo spopalo kad je podigla ruku na redakcijskom sastanku.

Trebalo bi odmah da se baci na telefon. Da smesta pozove svoje kontakte. Da im postavlja pitanja, da prikuplja informacije, da natera izvore da propevaju. Trebalo bi, takođe, da joj je stalo do toga, da se raduje dobro obavljenom poslu, toj novinarskoj neumoljivosti kojom joj Siril stalno puni uši,

on, Siril, koji bi dušu prodao za dobar tiraž. Moraće da ruča u redakciji, sa slušalicama u ušima, s rukama na tastaturi po kojoj su popadale mrve. Da žvačka sendvič i čeka da joj neka tamo žena, ataše za štampu, koja grca u osećanju sopstvene važnosti, zatraži da pročita njen tekst pre nego što bude objavljen.

Adel ne voli posao kojim se bavi. Mrska joj je sama pomisao na to da mora da radi da bi živela. Jedina njena ambicija oduvek je bila da je ljudi gledaju. Pokušala je da bude glumica. Stigavši u Pariz, upisala se na jedan od onih kurseva, gde se ispostavilo da ima osrednje kvalitete. Profesori su joj govorili da ima lepe oči i da ima oko nje nečeg tajanstvenog. „Ali biti glumac, gospođice, to znači odreći se svake nagrade.“

Božanstvenom joj se činila zamisao da se uda za bogatog čoveka koji nikad neće biti kod kuće. Nasuprot razjarenim hordama aktivnih žena koje je okružuju, Adel bi rado stanovala u velikoj kući i da joj jedina briga u životu bude kako da mužu bude lepa kad se vrati s puta. Divota jedna: da budeš plaćena za talenat da udovoljiš muškarcu.

Njen muž dobro zarađuje. Otkako je došao u bolnicu Žorž Pompidu, kao specijalista u oblasti gastroenterologije, sve češće menja dežurstva, pronalazi zamene. Često idu na odmore, iznajmljuju veliki stan u „lepom XVIII arondismanu“. Adel je razmažena žena, a muž se njome ponosi smatrajući da je izrazito nezavisna. Njoj to, međutim, nije dovoljno. Za nju je ovaj život mali, bedan, sputava je. Novac koji imaju oseća se na rad, na znoj i na duge noći provedene u bolnici. Na prekore i loše raspoloženje. S tim novcem ona sebi ne može da priušti ni da se dosađuje ni da se prepusti dekadenciji.

U novine je Adel došla preko veze. Rišar se druži sa sinom direktora lista, pa joj je natuknuo koju reč o njoj. Njoj to nije smetalo. Svi tako rade. U početku je bila orna za rad. Uzbudivala ju je sama pomisao na to da može da ugodí svom šefu, da ga iznenadi svojom efikasnošću, svojom snalažljivošću.

Pokazala je da ima duha, ali i petlje; radila je intervjuje o kojima se niko u redakciji nije usuđivao ni da mašta. A onda je uvidela da je Siril jedan nedotupavan tip, da u životu knjigu nije pročitao i da samim tim nije merodavan da procenjuje njen talenat. Počela je da prezire svoje kolege koje su u alkoholu utapale proćerdane ambicije. Na kraju je počela da se gnuša svog poziva, i te redakcije, i tog ekrana, i cele te bezumne lakrdije. Nesnosno joj je postalo da po deset puta poziva ministre koji ne žele s njom da razgovaraju, da bi je na posletku udostojili poneke šuplje fraze koja smara. Stidi se kad slatkastim glasom pokušava da pridobije nekog atašea za štampu. Važna joj je jedino sloboda koju joj novinarski posao pruža. Ne zarađuje mnogo, ali putuje. Može da nestane nekud, da izmisli tajne sastanke, ne mora da se pravda.

Adel ne zove nikoga. Otvara nov dokument, spremna je, sad će da piše. Izmišlja navode anonimnih izvora, najpouzdanijih kojih može da se seti. „Izvor blizak vladi“, „upućen u tajne vladajućih struktura“. Njoj je to gotivno, dobro dođe i malo humora da se rasonodi čitalac koji i dalje veruje da je novine kupio da bi se o nečemu informisao. Adel čita nekoliko članaka o predmetnoj temi, rezimira to, pa onda, ono, kopi-pejst. Posao završava za ciglo jedan sat.

– Evo teksta, Sirile! – usklikne ona oblačeći kaput. – Idem na ručak, razgovaraćemo kad se vratim.

Ulica je siva, hladno je, imaš utisak da se sve sledilo. Lica prolaznika su usukana, zelenkasta. Sve te tera da se vratiš kući i legneš u krevet. Klošar ispod *Monoprija* popio je više nego obično. Spava, opružio se na ventilacioni otvor. Pantalone su mu spuštene, vide mu se leđa i zadnjica prekrivena krastama. Adel i njene kolege ulaze u jedan restoran, pod tu nikad nije baš čist, i Bertran, kao i svaki put, kaže, pomalo preglasno:

– A zarekli smo se da više nećemo dolaziti ovamo, gazda je militantni pristalica Nacionalnog fronta.

Ali ipak vraćaju na to mesto, zbog vatre u kaminu i dobrog odnosa ponude i cene. Da se ne bi dosađivala, Adel započne razgovor. Umara je to, ali priča o svemu i svačemu, oživljava zaboravljene tračeve, postavlja kolegama razna pitanja u vezi s njihovim planovima za Božić. Kolege mlako klimaju glavama, prave koketne grimase, prave se da nemaju novca i da sve to ne bi bilo razumno.

– Ja častim – kaže im tad Adel, koja je u minusu; nju kolege, uzgred, neće da časte ni piće. Ona za to ne mari. Sad je ona ta koja vodi glavnu reč. Ona sve plaća i sada, posle popijene čaše *sent-estefa*, dok se širi miris drveta koje gori, nju obuzima osećanje da je ti ljudi vole i da su joj dužnici.

Iz restorana izlaze u pola četiri. Pomalo su uspavani od vina, preobilne hrane i te vatre u kaminu od koje im je ostao miris u kaputima i kosama. Adel uzima pod ruku Lorena, koji u redakciji sedi za stolom preko puta njenog. Visok je, mršav, a zbog veštačkih, skupo plaćenih zuba liči na konja kad se nasmeje.

U redakciji niko ne radi. Novinari dremaju pred ekranima svojih računara. Drugi razgovaraju u dnu prostorije okupljeni u manje grupice. Bertran zadirkuje jednu mladu stazistkinju koja se nesmotreno odeva poput neke starlete iz pedesetih. Na prozorima, napolju, na simsu, hlade se boce šampanjca. Svi čekaju taj prigodan trenutak kad će moći da se napiju, daleko od svojih porodica i pravih prijatelja. Božićna žurka je u tim novinama prerasla u svojevrsnu instituciju. Tad nastupa vreme za programiran razvrat, gde je štos u tome da se ode što dalje, da čovek pokaže svoje pravo lice pred kolegama s kojima će, već koliko od sutradan, održavati strogo profesionalne odnose.

Niko u redakciji to ne zna, ali Adel božićnu žurku od pret-hodne godine smatra neprevaziđenom. U jednoj jedinoj noći ostvarila je jednu fantaziju i izgubila svaku profesionalnu ambiciju. U sali u kojoj se održavaju redakcijski kolegijumi vodila je ljubav sa Sirilom na dugom stolu od crnog lakovanog drveta. Mnogo su bili popili. Veče je provela u njegovoj blizini, smejala se njegovim šalama, gledala da iskoristi svaki trenutak kad bi ostali sami da mu uputi koji stidljiv, beskrajno blag pogled. Pretvarala se čas kao da je bogzna kako impresionirana njegovim rečima, čak kao da je on bogzna kako privlačni. On joj je pričao šta je pomislio o njoj kad ju je svojevremeno prvi put video.

– Učinilo mi se da si veoma krhka, vrlo stidljiva i lepo vas-pitana...

– Malo sjebana, hoćeš reći?

– Da, možda.

Prešla je tad jezikom preko usana, velikom brzinom, kao neki mali gušter. Njega je to trglo. U redakcijskoj sali više nije bilo nikoga, i dok su drugi iznosili čaše i prepune pepeljare, njih dvoje su se izgubili na spratu, u sali gde se sastaje kolegijum. Bacili su se jedno na drugo. Adel je raskopčala Sirilu košulju, koja joj se mnogo sviđala dok joj je bio samo šef, košulju koja je za nju, na izvestan način, do toga časa bila nedodirljiva. Ali tu, na tom crnom lakovanom stolu, pokazalo se da je Siril trbušast i nespretn. „Previše sam popio“, rekao je on da se opravda što mu se tek malo digao. Naslonio se na sto, rukom prošao kroz Adelinu kosu, a onda nabio njenu glavu u svoje međunožje. Kad je osetila njegov ud u grlu, jedva je u sebi suzbila poriv da se ispovraća i da ga izgrize.

A ipak ga je želela. Svakog jutra ustajala je rano, da se dote-ra, da odabere novu haljinu, a sve u nadi da će je Siril pogledati i da će joj, kad je dobro raspoložen, uputiti neki diskretan kompliment. Tekstove je završavala pre roka, predlagala da

se prave reportaže iz dalekih krajeva, stizala na posao uvek s nekim rešenjem, a nikad s problemima, i sve to sa jednim jedinim ciljem: da njemu ugodi.

I čemu sad sav taj rad, sad, kad je već bila s njim?

Večeras se Adel drži podalje od Sirila. Nije sumnjala da on razmišlja o tome što se među njima desilo, ali njihovi odnosi s vremenom su jako zahladneli. Nije mogla da podnese idiotske SMS-ove koje joj je slao narednih dana, posle te žurke. Samo je slegnula ramenima kad joj je bojažljivo predložio da jedne večeri izađu u restoran. „A čemu to? Ja sam udata, ti si oženjen. Tako bismo samo patili, zar ne misliš i ti isto?“

Večeras Adel nema nameru da odabere pogrešnu metu. Šali se s Bertranom, koji joj doliva piće iscrpno joj, deveti put, opisujući svoju zbirku japanskih mangi. Oči su mu crvene, očigledno je popužio džoint, a dah mu je još suvlji i kiseļiji nego obično. Adel izgleda zadovoljno. Pravi se da u svemu podržava gojaznu arhivarku koja se večeras čak i osmehuje, ona, iz čijih usta inače možeš čuti samo gundanje i uzdahe. Adel se već zagrejala. Šampanjac teče u potocima zahvaljujući jednom političaru čiji je portret Siril, u pohvalnom kontekstu, objavio na naslovnoj strani lista. Više je ne drži mesto. Oseća se lepom, i odbojna joj je sama pomisao na to da od te lepote nema nikakve koristi, da ta njena razdraganost ne posluži ničemu.

– Nećete sad valjda kući? Pa izlazimo tek! Hajde... – preklinje je Loren, sjajnih, željnih očiju. Okrutno bi bilo odbiti ga, pa ma šta se posle desilo.

– Pa dobro, momci, jeste li za? – obrati se onda Loren trojici novinara s kojima je do toga časa o nečemu razgovarao.

U tom polumraku, s prozorom s kojeg puca pogled na ble-
doljubičaste oblake, Adel posmatra golog muškarca. Lica uro-
njenog u jastuk, spava kao zaklan. Mogao bi zaista biti i mr-
tav, kao oni insekti koje snošaj ubija.

Adel ustaje iz kreveta, ruku prekrštenih preko nagih grudi.
Podiže pokrivač sa usnulog tela, koje se grči da bi se ugrejalo.
Nije ga ni pitala koliko ima godina. Koža mu je glatka i ma-
sna, devojačka soba u koju ju je doveo navodi je na pretpo-
stavku da je mlađi nego što joj je rekao. Noge su mu kratke,
ima žensko dupe.

Zora hladnom svetlošću kupa sobu u neredu. Adel se obla-
či. Nije morala da pođe s njim. Onog časa kad ju je poljubio,
priljubivši svoje vlažne usne uz njene, znala je da se preva-
rila. Jer on neće umeti da je ispuni. Trebalo je da pobegne. Da
nađe neki izgovor i ne popne se na ovu mansardu. Da kaže:
„Pa već nam je bilo lepo, zar ne?“ Trebalo je bez reči da ode
iz tog bara, da odoli dodiru njegovih ruku, tom staklastom
pogledu, i teškom zadahu iz njegovih usta.

Ponestalo joj je hrabrosti.

Uz stepenice su se peli povodeći se. Na svakom stepeniku,
čarolija se rasipala, veselo pijanstvo uzimalo je pred muč-
ninom. Počeo je da se skida. Adel je osećala kako joj se srce
steže, tako samoj i suočenoj s banalnošću tog šlica, tim pro-
zaičnim čarapama, nezgrapnim pokretima pijanog mladića.
Poželela je tad da mu kaže: „Stani, ne govori više, nije mi
više ni do čega“. Ali nije bila u stanju da se povuče.

Dok je ležala pod njegovim mladim telom, nije joj preostalo ništa drugo nego da ga ubrza, da glumi, da doda pokoji krik kako bi on što pre pronašao put do zadovoljenja, pa da se zadovolji, da učuti, da završi s tim. Da li je uopšte primećio kad je zažmurila? A kad je zažmurila, učinila je to ispunjena gnevom, kao da joj je ogavno bilo i da ga pogleda, kao da je mislila na neke muškarce koji su joj bliski, koji su oni pravi, oni dobri, oni koji sad nisu tu, a kojima je, naposljetku, njeno telo pripadalo.

Adel polako otvara vrata stana. U dvorištu zgrade pali cigaretu. Još tri dima i pozvaće muža.

– Nisam te probudila?

Priča mu kako je prespavala kod svoje drugarice Loren, koja stanuje tu odmah, blizu redakcije. Raspituje se za svog sina. „Da, lepo je bilo veće“, kaže Adel na kraju. Dok stoji pred izanđalim ogledalom u holu zgrade, prstima gladi obraze, gleda sebe kako laže.

Na opusteloj ulici, osluškuje svoje korake. Cikne kad je neki čovek u trku odgurne u stranu ne bi li stigao na autobus koji upravo treba da prikoči. Kući se vraća pešice, da prođe više vremena, a i da bi se na vreme osigurala da će stići kad u stanu ne bude nikoga, da je niko ništa ne bi pitao. Sluša muziku i utapa se u zaleđeni Pariz.

Rišar je doručkovao i pospremio sto iza sebe. Prljavo suđe je u sudoperi, na jednom tanjiru ostao je prilepljen komad hleba premazan maslacem. Adel seda na kožni kanabe. Kaput nije skinula, privija tašnu uz stomak. Ne pomera se. Mora prvo da se istušira, tek tad će za nju početi ovaj dan. Kad opere košulju koja se oseća na hladan duvanski vonj. Kad šminikom sakrije podočnjake. Sad se samo čvari u svojoj prljavštini, razapeta između dva sveta, kao gospodarica trenutka sadašnjeg. Opasnost je minula. Nema više razloga za strah.

Adel stiže u redakciju, ispijenog lica, suvih usta. Od juče ništa nije okusila. Trebalo bi da pojede nešto, da zatrpa taj bol i tu mučninu. U najgoroj pekari u kraju kupila je kroasan s čokoladom, suv i hladan. Uzima zalogaj, ali ne može da žvaće. Otišla bi u toalet, sklupčala se na podu i zaspala. Spava joj se, i stidi se.

– Šta bi, Adel? Nisi mnogo umorna?

Bertran se naginje nad njen sto i saučesnički je posmatra, ali ona na to ne reaguje. Baca onaj kroasan u korpu za otpatke. Žedna je.

– Sinoć si bila u punoj formi. Ne boli te glava?

– Dobro sam hvala. Samo mi se pije kafa.

– Kad se nacvrcaš, ne može čovek da te prepozna. Ovako si kao neka mala, uštogljena princeza koja vodi sređen život. A ti, u stvari, žešće voliš provod.

– Dosta.

– Lepo si nas zabavljala. A kako samo plešeš!

– Dobro, Bertrane, moram sad da radim.

– Moram i ja, sto stvari me čeka. Jedva da sam nešto odspavao. Baldisao sam.

– Samo hrabro.

– Nisam video kad si sinoć otišla. Privila si onog malca? Znaš kako se zove, ili je to bilo tek tako?

– A ti sigurno znaš kako se zovu one kurve koje jašeš u svojoj sobi kad otputuješ u Kinšasu?

– O, pa dobro sad... Malo se šalimo, šta tu ima loše. A tebi muž ništa ne kaže kad se kući vratiš u četiri ujutro, pijana kô majka? Ništa te ne pita. Mene bi žena pitala...

– Ajd učuti – prekida ga Adel. Diše plitko, obrazi su joj se zajapurili, unosi se Bertranu u lice. – Muža više da mi nisi pominjao, čuješ?

Bertran se povlači, podigutih ruku, pokazuje joj dlanove.

Adel zamera sebi što je bila tako nepromišljena. Nije trebalo da pleše, nije smela svima da pokaže da je tako pristupačna. Nije trebalo da sedne Lorenu u krilo i da mu priča, glasom drhtavim i pijana kao zemlja, o toj sumornoj uspomeni iz detinjstva. Videli su je kako se iza šanka domunđava s tim mladićem. Videli su je i nisu je zbog toga osudili. Tim gore. Sad će misliti da je s njom moguće praviti dogovore, da je drže u šaci. Poželeće s njom da pričaju o svemu, da se smeju s njom. Muškarci će smatrati da je namiguša, podatna, laka. Žene će se prema njoj ponašati kao prema grabljivici, one koje su joj više naklonjene reći će da je ranjiva. I niko od njih neće biti u pravu.

U subotu joj je Rišar predložio da odu do mora. „Krenućemo rano“, rekao je, „Lisjen će moći da odspava u kolima.“ Adel se budi u cik zore da ne bi išla na nerve svom mužu, koji želi da izbegne gužvu u saobraćaju. Pakuje torbe, oblači sina. Hladno je ali vedro, jedan od onih dana koji podižu raspoloženje, koji ne dozvoljavaju čoveku da padne u letargiju. Adel se raduje. U kolima, razgaljena zubatim zimskim suncem, zapodeva, štaviše, razgovor.

Stižu taman u vreme ručka. Parižani su već zaposeli ugrijane terase, ali Rišar je bio dovoljno pametan da sto rezerviše unapred. Doktor Robinson ništa ne prepušta slučaju. Ne mora ni jelovnik da čita, unapred zna šta hoće. Poručuje belo vino, ostrige, školjke. I tri pohovane ribe list.

– Trebalo bi ovako svake nedelje! Čist vazduh za Lisjena, romantična večera za nas, savršenstvo jedno, zar ne? Meni ovo toliko prija... Posle ove nedelje u bolnici... Nisam ti rekao: Žan-Pjer, šef službe, pitao me je da li bih želeo da napravim prezentaciju u vezi sa slučajem Menije. I ja sam, naravno, prihvatio. Toliko mi je, bogme, dugovao. U svakom slučaju, sve što ima veze s bolnicom ostavio sam za sobom. Imam utisak da malog i tebe uopšte i ne viđam. Zvali su me ponovo s klinike u Lizjeu, čekaju da im dâm zeleno svetlo. Imao sam neki sastanak u vezi s tom kućom u Vimutjeu. Kad odemo na odmor kod mojih, otići ćemo da vidimo tu kuću. Mama je išla, reče mi da je kuća savršena.

Adel je preterala s pićem. Kapci su joj teški. Gleda Rišara i osmehuje mu se. Pregrizla je sebi jezik, uzdržavajući se da mu ne upadne u reč i ne promeni temu. Lisjen se uzvrpoljio, dosadno mu je već. Njiše se na stolici, uzme onda nož koji mu Rišar odmah otima iz ruku, a onda obori slanik pa ga dohvati i baci preko stola.

– Lisjene, dosta! – naredi mu Adel.

Detе spušta ruku u tanjir pa prstima mrvī šargarepu. Smeje se.

Adel briše detetovu šaku.

– Da tražimo račun? – pita muža. – Vidiš da on ne može više. Rišar sipa sebi još jednu čašu.

– A što se kuće tiče... Nisi mi rekla šta misliš. Ja u ovoj bolnici da ostanem još godinu dana – neću. Nije Pariz za mene. Pa i ti sama, uostalom, pričaš da se nasmr̄t dosađuješ u tim novinama.

Adelin pogled prikovan je na Lisjena, koji uzima gutljaj sirupa od mente, pa onda to ispljune na sto.

– Rišare, reci mu nešto! – viče Adel.

– Šta ti je? Jesi li poludela? Svi nas gledaju – uzvraća Rišar, zapanjeno je gledajući.

– Izvini. Umorna sam.

– Zar nisi u stanju da uživaš u lepom trenutku? Uvek sve upropastiš.

– Izvini – opet će Adel, brišući papirni stolnjak. – Malom je dosadno. Hoće nešto da radi, to je sve. Dobro bi mu došlo da ima mlađeg brata ili sestricu, i jedno veliko dvorište za igru.

Rišar joj se smeši pomirljivo.

– Kako se tebi učinio taj oglas? Dopala ti se ta kuća zar ne? Onog časa kad sam je ugledao, pomislio sam na tebe. Želim da napravimo neku promenu u životu. Ludo da živimo, shvataš?

Rišar uzima sina u krilo, miluje mu kosu. Lisjen liči na oca. Ista plava, nežna kosa, ista usta u obliku badema. Njih dvojica

se stalno smeju. Rišar je lud za svojim sinom. Adel se ponekad upita da li je ona njima uopšte potrebna. I da li bi njih dvojica sasvim srećno živeli i bez nje.

Posmatra ih i shvata da će njen život uvek biti isti. Baviće se decom, vodiće računa o tome šta će deca jesti. Na odmor će ići na mesta koja se njima sviđaju, vikendom će gledati nekako da ih razonodi. Kao i boljestojeći građani širom sveta, i ona će ići da ih pokupi posle časova gitare, vodiće ih na predstave, u školu, tražiće sve moguće načine da ih „uzdi-gne“. Adel se nada da njena deca neće ličiti na nju.

Dolaze u hotel, uzimaju tesan sobičak u obliku brodske kabine. Adel se to mesto ne sviđa. Ima utisak da se zidovi pomeraju i približavaju, kao da će je polako gnječiti dok spava. Ali njoj se spava. Navlači roletne pred pogledom na taj lep dan koji treba iskoristiti, smešta Lisjena u krevet za popodnevni odmor, pa leže i sama. Tek što je sklopila oči, čuje sina kako je doziva. Ne pomera se. Ima ona više strpljenja od njega, odustaje mali na kraju. On lupa na vrata, Adel pretpostavlja da je ušao u kupatilo. Mali odvrće slavinu.

– Izvedi ga da se poigra. Ovde smo samo jedan dan. Jadničak. A ja sam imao dva dana dežurstva – kaže joj Rišar.

Adel se diže, oblači Lisjena i izvodi ga u parkić koji se nalazi u produžetku plaže. On se penje i spušta niz raznobojne strukture. Spušta se niz tobogan ne držeći se za ivice. Adel se plaši da ne padne s visoke platforme na kojoj se deca guraju, pa ide oko tobogana, da ga skine odozgo.

– Hoćemo nazad, Lisjene?

– Ne, mama, ne sada – zapovednim tonom odgovara joj sin.

Trg je majušan. Lisjen otima autić nekom dečaku, ovaj brižne u plač.

– Vрати mu igračku. Hajde, dođi, idemo kod tate u hotel – govori mu ona molećivim glasom vukući ga za ruku.

– Ne! – više njen sin trčeći ka ljuljašci, i zamalo pritom da razbije vilicu. Adel seda na klupu, pa odmah ustane.

– A da idemo na plažu? – predloži ona Lisjenu. Moći će da se igra u pesku.

Adel seda na plažu, ledeno je. Lisjen joj se smešta između nogu, i počinju da kopaju rupu.

– Kopaćemo duboko dok ne nađemo vodu, videćeš – kaže mu ona.

– Hoću vodu! – na to će Lisjen poletno, da bi samo neki minut kasnije potrčao prema velikim lokvama koje je more ostavilo za sobom povlačeći se. Mali pada na pesak, ustaje, skače u mulj.

– Lisjene, vraćaj se! – više Adel, sve joj žile nabrekle. Dete se vraća i gleda je, smeje se. Seda onda u jednu baricu pa uroni ruke u vodu. Adel ne ustaje. Van sebe je od besa. Smočiće se sav usred decembra. Nazepšće, i ona će morati da se brine o njemu još više nego što se brine sad. Zamera malome što je tako glup, tako besvestan, tako samoživ. Premišlja se malo da li da ustane, da li na silu da ga odvede u hotel, pa da zamoli Rišara da napuni kadu toplom vodom i okupa malog. Ali ne pomera se. Ne želi da ga nosi, jer mali je već postao težak, a i noge su mu mišićave, i boli je kad počne da se rita i udara je.

– Lisjene, da si se vratio smesta! – prodere se ona, prenuvši jednu staru gospođu koja se tu zatekla.

Plavuša s lošom frizurom, u šortsu uprkos hladnoći, uzima Lisjena za ruku i dovodi ga njegovoj majci. Nogavice su mu se podigle iznad debeljušnih kolena, nasmejan je i zbunjnjen. Adel još sedi, a ta gospođa joj se obraća s jakim engleskim akcentom:

– Mislim da bi ovaj malecki hteo da se okupa.

– Hvala vam – kaže joj Adel, ponižena i nervozna. Rado bi se opružila na tom pesku, kaputom pokrila lice i zaboravila na sve. Nema čak ni toliko snage da se izdere na dete koje cvokoće i gleda je sa osmehom na licu.

Lisjen joj je teret, stega na koju Adel još nikako ne može da se privikne. Nikako joj ne polazi za rukom da dokuči gde se to, usred njenih smešanih osećanja, krije ljubav prema rođenom sinu; usred te panike što mora nekom da ga ostavi, nervoze koja je hvata kad god treba da ga obuče, opšte iscrpljenosti kad mora da se popne uz neko brdo s njim u razdrndanim kolicima. Postoji ta ljubav, ona u to ne sumnja. Ljubav pomalo grbava, ljubav koja je žrtva svakodnevice. Ljubav koja nema vremena za samu sebe.

Adel je dete rodila iz istog razloga iz kojeg se i udala. Da bi pripadala svetu i da bi se zaštitila od svake različitosti od ostalih. Postavši supruga i majka, ovenčala se aurom ugleda koju niko ne može da joj oduzme. Sagradila je sebi pribežište za večeri ispunjene teskobom i udobno utočište za dane razvrata.

A drugo stanje joj je godilo.

Ako se izuzmu nesanica i otežale noge, lak bol u leđima i krvarenje iz desni Adel je imala jednu savršenu trudnoću. Bila je prestala da puši, nije pila više od jedne čaše mesečno, i taj zdrav način života celu ju je ispunjavao. Prvi put otkad zna za sebe imala je utisak da je srećna. S malim, zašiljenim stomakom izgledala je graciozno popunjena. Koža joj je blistala, i pustila je kosu, koju je tad češljala na stranu.

U trideset sedmoj nedelji trudnoće počeo je veoma da joj smeta ležeći položaj. Jedne večeri rekla je Rišaru da izađe bez nje. „Ja sad alkohol ne pijem, a mnogo je toplo. Stvarno ne znam šta bih radila na toj zabavi. Idi ti, lepo se zabavi, i ne brini za mene.“

Legla je. Zavesе su ostale razmaknute, i videla je gomilu sveta koja hoda ulicama. A onda je ustala, umorna od pokušaja da zaspi. U kupatilu se umila ledenom vodom i dugo se posmatrala u ogledalu. Oborila je pogled ka svom stomaku, pa se opet zagledala u lice. „Hoću li jednog dana ponovo biti kakva sam bila ranije?“ Bila je u tom času naglašeno svesna preobražaja kroz koji je prošla. I ne bi ni sama mogla da kaže da li se tome raduje, ili to osećanje u njoj budi čežnju. Ali znala je da nešto u njoj umire.

Ubeđivala je sebe da će je dete izlečiti. Bila je uverena da je materinstvo jedino rešenje za njeno nezadovoljstvo životom, jedini način da se, prihvatajući odgovornost, oslobodi svega što je sputava. I zato se tome posvetila kao što pacijent na kraju prihvati neophodnu terapiju. To dete je, uostalom, napravila, ili joj je ono, pre će biti, napravljeno a da ona tome nije pružila nikakav otpor, u ludoj nadi da će joj to doneti samo dobro.

Nije ni osetila potrebu da radi test na trudnoću. Odmah je znala da je u drugom stanju, iako nikome ništa nije rekla. Ljubomorno je čuvala svoju tajnu. Stomak joj je rastao, a ona je i dalje, doduše bez trunke žara, negirala skori dolazak deteta. Bojala se da će njeno okruženje sve upropastiti svojim banalnim reakcijama, vulgarnim gestovima, rukama pruženim prema donjem delu njenog stomaka, kao da proveravaju koliko se zaoblio. Osećala se samom, naročito u pogledu muškaraca, ali ta samoća nije joj teško padala.

Rodio se Lisjen. Ubrzo je opet propušila. I maltene istog časa ponovo počela da pije. Dete joj nije dozvoljavalo da lenstvuje, i ona se, prvi put u životu, osetila primoranom da

brine o nekom drugom osim o samoj sebi. Volela je to dete. Odojčce je obasipala intenzivnom telesnom ljubavlju koja, uprkos svemu, nije bila i dovoljna. Dani provedeni u kući činili su joj se dugim, bez kraja i konca. Ponekad bi se zatvorila u svoju sobu i plakala, pokrivajući glavu jastukom ne bi li je konačno pronašao san. Jecala je pred visokom stolicom s poslužavnikom, umrljanom od hrane, gledajući pred sobom jedno tužno dete koje neće da jede.

A voli ona da ga privije uz sebe, golog, pre nego što će ga spustiti u kadicu. Obožava da ga ljulja u naručju i gleda ga kako tone u san, omamljen njenom nežnošću. Otkako je prestao da spava u krevetu i prešao u pravi dečji krevet, počela je da spava s njim. Samo nečujno napusti bračnu sobu i uvuče se u krevet svog sina, koji je dočekuje gučući. Ona nosom prolazi kroz detinju kosu, miluje ga po vratu, po dlanu, i udiše njegov miris, užegao. I toliko bi želela da je to celu ispuni.

Trudnoća je na njoj ostavila traga. Adel ima utisak da je iz nje izašla poružnela, otromboljena, ostarela. Ošišala se na kratko, i sad joj se čini da joj je lice izbrazdano borama. Sa svojih trideset pet godina, Adel je, međutim, i dalje lepa žena. Godine su je, štaviše, učinile snažnijom, zanimljivijom, upečatljivijom. Crte lica su joj ogrubele, ali je pogled njenih izbledelih očiju dobio na prodornosti. Nije onoliko histerična kao pre, ne uzbuđuje se ni oko čega kao što je bivalo ranije. Godine udisanja duvanskog dima izmenile su piskav glas zbog kojeg joj se otac podsmevao. Bila je sad bleđa nego ikad, tako da si prstom, kao preko providne hartije, mogao maltena da pratiš razgranatu mrežu vena pod njenim obrazima.

Izlaze iz sobe. Rišar vuče Adel za ruke. Ostaju nekoliko minuta kao ukopani pred vratima i osluškuju: Lisjen urla, preklinje ih da se vrate. Teška srca, kreću u pravcu restorana, gde je Rišar rezervisao sto. Adel je prvo htela da se dotera, onda je odustala od toga. U povratku s plaže bilo joj je hladno. Nije smogla hrabrosti da se presvuče, da obuče haljinu i obuje par cipela na štikle koje je ponela sa sobom. Na kraju, ovde su njih dvoje sami.

Brzo hodaju ulicom, jedno pored drugog. Ne dodiruju se. Retko se, inače, ljube. Njihova tela nemaju više šta jedno drugom da kažu. Nikada se njih dvoje nisu ni privlačili, pa čak ni nežnosti nije bilo među njima, i – na izvestan način – to odsustvo telesnog saučesništva na njih deluje i umirujuće. Kao da to sâmo po sebi dokazuje da je njihova zajednica iznad svih zahteva pûti. Kao da su već ožalili nešto s čim će ostali parovi raskrstiti nerado, uz dranje i suze.

Adel ne može da se seti kad je poslednji put vodila ljubav sa svojim mužem. Bilo je to, bez sumnje, u leto. Jednog popodneva. Navikli su se već bili na to mrtvilo, na to da će, iz večeri u večer, jedno drugom poželeti laku noć pre nego što jedno drugom okrenu leđa. Ali danas se neka nelagoda, neka jetkost konačno, poput oblaka, nadnosi nad njih. Opet se Adel oseća dužnom da nađe izlaz iz tog kruga, da se spoji s njim, samo da bi ponovo mogli jedno od drugog da se udalje. Danima već razmišlja o tome kao o žrtvi na koju treba pristati.

Večeras su se stekli uslovi za to. Rišaru oči igraju kao na zejtinu, a pomalo stidljivo. Pokreti su mu nezgrapni. Kaže joj da je lepa. Ona predlaže da poruče bocu dobrog vina.

Još za predjelom, Rišar nastavlja razgovor koji su prekinuli u podne. Između dva zalogaja podseća Adel na ono što su jedno drugom obećali kad su se uzeli, ima tome devet godina. Da iskoriste sve što Pariz ima da im pruži dok su mladi, i dok im sredstva to dozvoljavaju, a onda, kad se rode deca, da odu negde u unutrašnjost. Kad se rodio Lisjen, dozvolio joj je da to na neko vreme odgode. Rekla je tad: „Kroz dve godine.“ Te dve godine odavno su prošle, i on više nije bio spreman na ustupke. Nije li ona stoput ponovila da želi da napusti tu redakciju, da se posveti nečem drugom, pisanju možda, porodici? Nisu li se njih dvoje saglasili oko činjenice da su umorni već od metroa, od saobraćajnih gužvi, od skupog života, od trke sa vremenom? Suočen sad sa Adelinim ravnodušjem – ona čuti i jedva da je pipnula ono što joj je u tanjiru – Rišar ipak ne popušta. Baca na sto poslednju kartu.

– Ja bih hteo još jedno dete. Devojčicu, to bi bilo divno.

Adel, kojoj je alkohol upropastio apetit, oseća želju da se isprovraća. Ima utisak da joj se stomak naduo, da će svaki čas da prsne. Jedino što bi moglo da joj donese olakšanje bilo bi da legne, da miruje i da tako utone u san.

– Možeš da pojedeš i ovo moje, ako hoćeš. Ja ne mogu više ni zalogaj da progutam.

I ona gurne svoj tanjir prema Rišaru.

On poruči kafu.

– Nećeš ništa, sigurna si? – pita je. Prihvata čašicu armanjaka kojom ga časti šef restorana i nastavlja da priča o deci. Adel je besna već. Ovoj večeri, čini joj se, kao da nema kraja. Kad bi makar samo promenio temu.

Kreću nazad u hotel, Rišar je pripit. Zasmejava Adel tako što trči po ulici. U sobu ulaze na vrhovima prstiju. Rišar isplaćuje bebisiterku. Adel seda na krevet i polako izuva cipele.

Ne, neće se on usuditi.

A ipak, evo, usudio se.

Ona nepogrešivo čita Rišarove pokrete. Uvek su isti.

Prilazi joj s leđa.

Hvata je za bok.

A onda šapuće, i uzdahne, a na licu mu onaj molećiv osmeh.

Ona se okreće, otvara usta, muž joj u njih nabija jezik.

Nema predigre.

Hajde to što pre da završimo, razmišlja ona dok se skida, sama, na svom kraju kreveta.

I eto ih opet. Jedan na jedan. Važno je neprekidno se ljubiti, da sve izgleda kao da je stvarno. Ona ga obujmi rukom oko struka, dira mu ud. On prodire u nju. Adel zažmuri.

Ona ne zna šta prija Rišaru. Šta mu godi. Nikad to nije znala. Tim njihovim zagrljajima oduvek je nedostajalo suptilnosti. Ni posle toliko godina nisu se ni najmanje zbližili, stid bi uvek odnosio prevagu. Pokreti su precizni, mehanički. Samo udri. Ona se i ne usuđuje da se opusti. Ne usuđuje se ništa da traži. Ako ne dobije to što traži, osećanje uskraćenosti moglo bi potpuno da je potopi.

Tiha je. Plaši se da će probuditi Lisjena, da će ući kod njih i zateći ih usred te groteskne situacije. Ona priljubi usta Rišaru na uho, pa dahće malo, da je ne grize savest.

I gotovo je, već.

On se odmah oblači. Istog časa sasvim je pribran. Uključuje televizor.

Rišara kao da nikad nije brinula samoća kojoj prepušta svoju ženu. A ona nije osetila ništa, baš ništa. Samo je čula zvuke: ono šljapkanje dole, i kako se telo lepi o telo, i kako se genitalije spajaju.

A onda – duboka tišina.